

Описуючи події, які відбувалися в Парижі, По користується французькими словами й виразами, а також латинськими висловами, які не мають англійських еквівалентів. Перекладач залишає їх в українському перекладі без змін. Наприклад: *par excellence*, “*Theatre des Varietes*”, *et id genus omne*, “*Gazette des Tribunaux*”, *sacre, diable, Jardin des Plantes* [2, 273–300]. Виноски із роз’ясненнями допомагають читачеві зрозуміти значення таких словосполучень.

Особливістю аналізованого перекладу детективного твору можна вважати часом надмірну українізацію певних слів. Наприклад: ...*the advent of true Darkness* [2, 172]. – ...*пришестя правдивої темряви* [3, 277] – замість: *справжньої, дійсної, істинної*; ...*until the death of the victim* [2, 194] – ...*поки жертва сконає* [3, 294] – замість: *поки, доки*; ...*by intractable ferocity*... [2, 198]. – ...*через невітську лютість*... [3, 298] – замість: *надмірну, надзвичайну*.

У межах одного із абзаців М. Сарницький у перекладі різних понять тричі вживає український еквівалент *ганж*. *There was no flaw in any link of the chain. “There must be something wrong”, I said, “about the nail”. ...the fissure was invisible* [2, 190]. *В ланцюгові моїх міркувань не було ганжу. – замість: недоліку, помилки, упуцнення. Я сказав собі: «В цього цвяха повинен бути якийсь ганж». – замість: вада, дефект. ...ганж був невидний* [3, 291] – замість: *тріщина, злам, перелам*.

Для новели Е. По характерні довгі речення. Перекладач іноді на свій розсуд розбиває одне речення на 2-3, що порушує вишуканий романтичний стиль твору.

Загалом, Михайло Сарницький, представник гурту новітніх перекладачів творчості Едгара По, досяг адекватності перекладу першотвору. Перекладові М. Сарницького, як і оригіналові, притаманна стислість та лаконічність оповіді, в ньому майстерно відтворено атмосферу жаху, таємничості та трагічності фантастичних ситуацій, зображених у першотворі. Проте український тлумач іноді вдається до поділу довгих речень або об’єднує кілька речень в одне, що певною мірою і в певних місцях викривляє стиль оригіналу. Французькі та латинські вкраплення він залишає без змін, даючи пояснення у виносках. Характерне для перекладу і надмірне одомашнення деяких понять. Вдало вжиті в перекладі різноманітні синоніми та тропи допомагають зберегти ритм, настрій та дух першотвору.

Порівняльний аналіз детективного твору Едгара По “*The Murders in the Rue Morgue*” та його перекладу українською мовою свідчить, що переклад, так само як і оригінал, розкриває тему твору, аналогічно впливає на читацьке сприйняття, спонукає зрозуміти авторську ідею детективу.

Список використаної літератури:

1. Лалексеєнко А. П. Едгар Аллан По / А. П. Лалексеєнко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2006. – № 2. – С. 2–12.
2. Poe Edgar Allan. Prose and Poetry / Edgar Allan Poe. – М. : Raduga Publishers, 1983. – 416 р.
3. По Едгар Аллан. Золотий жук: оповідання та повісті ; [пер. з англ. М. Сарницький, Р. Доценко та ін.] / Едгар Аллан По. – К. : Дніпро, 2001 – 398 с.

Науковий керівник: викладач Опанасенко Ю. В.

О. С. Коваленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КОНОТАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «ЦИФРОВА ФОРТЕЦЯ»

Конотація лежить в основі психологічного впливу на читача у будь-якому творі, адже безпосередньо впливає на емоційно-оцінне та асоціативне сприйняття образів, що фігурують у ньому, та на те, як читач уявлятиме собі його персонажів у описуваних ситуаціях. Саме тому адекватна передача та збереження конотації оригіналу є одним із важливих факторів у перекладі. В оригіналі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця» конотація посідає не останнє

місце серед інших стилістичних фігур та відповідно зменшує яскравість образу за недостатньої компенсації її в перекладі, зберігає емоційний вплив першотвору або ж додає його.

Конотативні трансформації можна класифікувати на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні [1, 105]. До того ж існують різноманітні реєстри слів, а саме нейтральна лексика (загальноживані слова), книжна (слова, що вживаються лише в письмовому мовленні), поетична (переважно в поезії), офіційно-ділова (ділова переписка, офіційні документи), термінологічна та побутово-розмовна лексика.

Розглядаючи питання того, яким повинен бути переклад, і звертаючись до праць провідних лінгвістів, ще В. Н. Комісаров у своїй «Загальній теорії перекладу» підкреслював, що конотативному аспектові обов'язково має приділятися належна увага перекладача. Адже у виборі відповідників текстові оригіналу перекладач має ставити перед собою наступні запитання: що сказав автор; що він мав цим на увазі і як це сказати [2, 9]. Саме останнє питання і містить у собі констатацію сказаного, адже будь-які слова, навіть на перший погляд сказані в позитивному сенсі, можуть мати негативний, або глузливий підтекст залежно від того як це було сказано.

Конотацію за О. О. Селівановою кваліфікуємо як «додатковий компонент значення мовної одиниці, що доповнює її предметно-логічний зміст суб'єктивними відтінками оцінки, емоційності, експресивності, функціонально-стилістичної забарвленості, а також відтінками, зумовленими соціальними, ідеологічними, культурними, ситуаційними аспектами комунікації» [3, 202]. Естетична індивідуальність твору прямо залежить від усієї сукупності стилістичних засобів та форм, що вживаються упродовж його написання, як говорить про це М. М. Бахтін у своїй праці про літературу й естетику [4, 21].

Метою статті є дослідження різних видів конотативних трансформацій в українському перекладі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця». Окреслені в межах нашого дослідження типи конотативних перекладацьких заміни здійснено в межах концепції О. О. Селіванової про нову типологію перекладацьких трансформацій. Серед яких, як уже зазначалося вище, виділяють оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні.

Найрозповсюдженішим типом конотативних трансформацій у досліджуваному творі виявилися функціонально-стилістичні трансформації, що представлені втратою, заміною або виникненням у перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних одиниць [3, 205]. На нашу думку, це спричинено великою популярністю фразових дієслів у англійській мові як в усному, так і в письмовому мовленні, тоді як в українській мові відповідники з тим самим реєстром зазвичай відсутні. Цікавим є випадок функціонально-стилістичної трансформації, яка передбачає зміни реєстру слів у наступному прикладі: «*Susan set out to give...* // *Сюзанна заходилася давати...*», де навіть змінено універсалістську установку в перекладі на етнокультурну.

Англійське фразове дієслово *to set out* належить до розмовної лексики й означає «*to begin something with a definite purpose*» [5], тоді як українське слово *заходиться* є просторічним і означає наступне: *починати що-небудь робити, не стримуючись* [6]. Особливий тип дієслів на кшталт дієслова *заходиться* є особливою ознакою, притаманною саме українській мові. Еквівалент для цієї групи дієслів важко або неможливо знайти в іноземній мові, що неодмінно призводить до стилістичних трансформацій. Зміна реєстрів двох слів простежується в наступному випадку: «*...and edited Susan's head onto someone else's body. // ...ї примаїстрував Сюзаннину голову до чийогось тіла*». Дієслово *to edit* – *to make changes to a text, film, etc., correcting mistakes or removing some parts, especially in order to prepare it for being printed or shown* [5] в англійській мові належить до пласту нейтральної лексики, маючи словникові відповідники *редагувати, готувати до друку* і може навіть вживатися як певний канцеляризм, тимчасом як українське дієслово *примаїструвати* означає *пристосувати що-небудь для використання* [6] й належить до побутово-розмовних слів. Відтак, відбулася функціонально-стилістична трансформація, що полягає у зміні реєстру слова з нейтрального на просторіччя.

Досить часто в аналізованому перекладі трапляються й оцінно-емотивні трансформації, що передбачають зміну ставлення мовця до сказаного та передачі емоцій, які воно в нього викликає, напр.: «*It's Biggleman's safe*», *Susan stammered in awe* // «*Та це ж справжнісінький сейф Бігглмана!*» – *зачаровано прошепотіла вона*». Поява особливої оцінки сказаного

персонажем у перекладі порівняно з оригіналом була досягнута за допомогою зменшувально-пестливого суфіксу *-ісіньк* у слові *справжнісінький*, тимчасом як репліка персонажу в англійському реченні залишається повністю нейтральною в емоційному плані. Про емоції від сказаного нас повідомляє словосполучення *in awe*, що означає *having a great amount of respect or admiration for someone, sometimes to the point of feeling nervous or fear* [5], що українською мовою можна перекласти як «у захваті» або «заворожений чимось», до того ж у кінці речення присутній знак оклику, на відміну від речення оригіналу. Суфікси на зразок *-усіньк*, *-ісіньк* та ін. є притаманними лише українській мові, а тому надають цьому реченню особливого оцінно-емотивного значення підсиленого подиву.

Ще одним типом конотативних перетворень, що спостерігаються у перекладі, є експресивні трансформації, які передбачають модифікацію ознаки, її втрату посилення чи применшення, напр.: «...*blatantly ignored*... // ...*проігнорувала*...». Через відсутність у перекладі компенсації англійського прислівника *blatantly* – *very obvious and intentional when this is a bad thing* [5], що українською можна було б перекласти як *очевидно, відверто* [7], конотація присутня в оригіналі втрачається. Зміна конотації на протилежну, спостерігається в реченні «*I'm in a bit of a rush*» // «*Я дуже поспішаю*», де англійське словосполучення *in a bit* – *a slight but not serious amount or type of something* [5] виражає применшення якоїсь ознаки, а український еквівалент, вжитий перекладачем, навпаки посилює її прислівником *дуже* – *у великій мірі, надто, надзвичайно* [6], що призвело до експресивної трансформації.

Загалом, в українському перекладі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця» конотативні перетворення займають одне з провідних місць серед застосовуваних автором на лексичному рівні формально-змістових трансформацій. Усі типи конотативних перетворень, а саме: функціонально-стилістичні, емоційно-оцінні та експресивні, – покликані зберегти враження від читання тексту оригіналу в перекладі за допомогою відповідників української мови з близькою до оригіналу конотацією.

Список використаної літератури:

1. Литвин І. М. Перекладознавство : навч. посібник / Литвин І. М. – Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2013. – 132 с.
2. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода : учеб. пособие / Комиссаров В. Н. – М. : Высшая школа, 1999. – 136 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Селіванова О. О. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
4. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики./ Бахтин М. М. – М. : Художественная литература, 1975. – 504 с.
5. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dictionary.cambridge.org/ru/>
6. Словник української мови : в 11 тт. / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.
7. Англо-український словник / [укл. М. Л. Подвезько, О. В. Кривошеєв, В. М. Тягловська]. – К. : Вища школа, 1996. – 701 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Кикоть В. М.

А. О. Краснопеєва

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СЦЕНАРНО-СИТУАТИВНИЙ МЕТОД У НАВЧАННІ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Глобалізація інформаційних процесів в світі, розвиток і розширення економічних і культурних зв'язків між державами диктують необхідність підготовки фахівців, здатних і готових встановлювати взаєморозуміння між народами, забезпечувати доступ до різноманіття світової політики і культури. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до рівня підготовки перекладача, його професійних компетенцій і особистісних якостей, тим самим орієнтуючи викладачів вищої школи на застосування більш сучасних підходів до організації навчального процесу.

Одним з таких підходів, що відповідають новій освітній парадигмі, є сценарно-ситуативний підхід. «Сценарно-ситуативний підхід реалізується через моделювання